

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Криворізький педагогічний інститут
Факультет іноземних мов

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МОВ

Збірник наукових праць

Випуск 9

Кривий Ріг
2012

2. Гишпиус З. Н. Литературный дневник (1899-1907) / З. Н. Гишпиус. – С.-Петербург : Издание М. В. Пирожкова, 1908. – 463 с.
3. Гишпиус З. Н. Собрание сочинений. Т. 7. Мы и они. Литературный дневник. Публицистика 1899–1916 гг. / З. Н. Гишпиус. – М. : Русская книга, 2003. – С. 3–16.
4. Михайлова М. В. З. Н. Гишпиус и Г. И. Чулков / М. В. Михайлова // Вестник Московского ун-та. Серия 9. Филология. – 1996. – № 5. – С. 7–18.
5. Орлова М. В. Зинаида Гишпиус в журнале «Новый путь» (1903-1904) / М. В. Орлова // Литературоведческий журнал. – 2001. – № 15. – С. 27–45.
6. Панова Е. Образ эпохи в публицистике З. Н. Гишпиус 1899–1916 годов / Е. Панова // Вестн. Челяб. гос. ун-та. Сер. 11, Журналистика. – 2005. – № 1 (2) – С. 131–139.
7. Панова Е. Становление критической матеры Антона Крайнего (З. Гишпиус) / Е. Панова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2008. – №12. – С. 97–101.
8. Панова Е. Формы речевой агрессии в публицистике З. Н. Гишпиус 1899–1916 гг. / Е. Панова // Речевая агрессия в современной культуре : сб. науч. тр. / под общ. ред. М. В. Загидуллиной. – Челябинск : Челяб. гос. ун-т, 2005. – С. 212–217.
9. Паолини М. Критическая проза З. Н. Гишпиус 1899–1918 гг. : библиогр. введение в тему / М. Паолини // Зинаида Гишпиус. Новые материалы. Исследования / ред.-сост. Н. В. Королева. – М. : ИМЛИ РАН, 2002. – С. 296–365.
10. Полукарова Л. В. Русская субъективная критика рубежа XIX–XX веков / Л. В. Полукарова // Актуальные проблемы современной интерпретации произведений русской литературы. – Пенза : ПГПУ, 2000. – С. 15–26.
11. Томсон Д. Мужское Я в творчестве Зинаиды Гишпиус: литературный прием или психологическая потребность? / Д. Томсон // Преображение. Русский феминистский журнал. – 1996. – №4. – С 138–149.
12. Янгиров Р. Тело и отраженный свет. Заметки об эмигрантской женской прозе и о ненаписанной книге Зинаиды Гишпиус «Женщины и женское» [Электронный ресурс] / Р. Янгиров // Новое литературное обозрение. – 2007. – №86. – Режим доступа: <http://www.nlobooks.ru/rus/magazines/nlo/196/579/591/http://www.nlobooks.ru/rus/magazines/nlo/196/579/591/>

М. О. Дудніков

канд. філол. наук, доцент,

О. В. Єгорова

студентка

ТЕМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ

В. СКОТТА «УЕВЕРЛІ»

У статті аналізується тематика та проблематика історичного роману В. Скотта «Уеверлі», який вважається одним із перших історичних романів як у творчості шотландського письменника, так і в літературному просторі взагалі. Звертається увага на систему персонажів твору та визначається місце історичних осіб у ньому. Просліджується авторська концепція історії та її художнє втілення.

Ключові слова: *тематика, проблематика, історичні особи, система персонажів, авторська концепція.*

В стптьє анализируется тематика и проблематика исторического романа В. Скотта «Уеверли», который считается одним из первых исторических романов как в творчестве шотландского писателя, так и в литературном пространстве вообще. Обращается внимание на систему персонажей произведения и определяется место исторических личностей в нем. Прослеживается авторская концепция истории и ее

художественное воплощение.

Ключевые слова: тематика, проблематика, исторические личности, система персонажей, авторская концепция.

The article deals with the subject matter of W. Scott's Waverley, the first historical novel in the European literature. The place of historic persons in the character system is underlined. The author's conception of history and its realization in the literary work are considered.

Key words: subject matter, historic persons, the character system, the author's conception.

Просвітницька думка та культура вісімнадцятого століття були зорієнтовані та те, що людські справи можуть бути зрозумілими тільки вразі раціонального вивчення людської природи, концентрації всіх філософських проблем до таких категорій, які можуть бути досліджені емпірично.

Подібна тенденція призвела до появи значної кількості історичних творів у різних країнах світу. Так, наприклад, у Франції цією тематикою зацікавився Вольтер, який видав «Есе зі звичаїв та характеру націй» (1764 – 1769). У Англії Девід Х'юм пише «Історію Англії» (1754–1763). В цей період Шотландія теж виказує велику любов до історії, особливо поміж літераторів, освічених людей, міських письменників, які, особливо в Единбурзі, підтримували інтелектуальне життя як ніде у Європі. Шотландець Вільям Робертсон пише «Історію Шотландії» (1759) та «Історію Америки» (1777). Інший відомий шотландець, філософ та економіст, Адам Сміт теж цікавився історією своєї країни та написав «Дослідження природи та причин багатства націй» (1776). То ж ми бачимо, що історичний аспект став головним у житті світу, що й дало поштовх до появи нового літературного жанру – історичного роману.

Зацікавленість історичним романом в останні десятиріччя ХХ – ХХІ сторіч дуже поширена. Про що свідчать роботи М. Бахтіна, В. Дібелуса, Г. Лукача, С. Орлова, С. Петрова, Н. Тамарченка та інших.

Традиційно вважається, що засновником жанру історичного роману є В. Скотт. Подібне ствердження, на нашу думку, не може бути остаточним, тому що в цей період виходить досить багато творів на історичну тематику саме в Шотландії та сусідній з нею Ірландії: «Нариси про забобони гайлендців» (1811) Анни Грант, «Селяни з Гленб'орні» (1808) Елізабет Гамільтон, «Історія заколоту 1745 року» Джона Хоума.

Перший історичний роман В. Скотта має назву «Уверлі, або шістдесят років по тому» (1814). Науковці стверджують, що саме цей роман є першим історичним романом на літературному просторі, невиняково він викликає особливу зацікавленість. Ми ж звертаємо увагу на тематику та проблематику цього твору.

Літературознавець А. Єсін розділяє конкретно-історичні та вічні теми. До конкретно-історичних тем належать характери та обставини, народжені та обумовлені певною суспільно-історичною ситуацією у тій чи іншій країні; вони не повторюються за межами цього часу, більш-менш локалізовані. До вічних тем належать теми дружби, любові, ненависті тощо [1]. Проблематика, за Єсіним, – це «галузь осмислення, розуміння письменником

відображуваної реальності, в якій проявляється авторська концепція світу та людини, де відбуваються роздуми та хвилювання письменника, де тема розглядається під певним кутом зору» [1, с. 29].

Роботу над романом «Уеверлі» В. Скотт розпочав у 1805 році, якраз через шістдесят років після тих подій, про які у ньому йдеться. Із-за невпевненості, щодо успіху, автор роману відклав роботу на невизначений термін. І хоча товариш В. Скотта Джеймс Белентайн у 1810 році намагався надихнути його на подальшу роботу над твором, але це не дало натхнення автору, і роман було дописано аж у 1814 році.

В основу роману були покладені історичні події, що пов'язані з повстанням, яке називається «Сорок п'ять»¹, які й стали головною темою роману. За основу твору були взяті реальні історичні факти боротьби Шотландії за свою незалежність та прагнення цієї країни до налагодження добрих взаємовідносин з пересічними англійцями. Саме тема повстання стає тією ланкою, яка єднає історичну реальність з реальністю художньою в романі «Уеверлі».

В. Скотт намагається розкрити головну тему роману, дотримуючись історичних фактів. Головні історичні події винесені автором у ремарки, історичні вставки та пояснення, які йдуть незалежно від основного сюжету твору, вони доповнюються розповіддю історичної особи (Карла Едуарда) про свої власні дії. Участь у повстанні беруть в основному люди з вищих прошарків суспільства, але автор намагається показати й життя пересічних громадян Англії та Шотландії під час розгортання цих подій.

Перш за все В. Скотт звертає нашу увагу на кланові суперечки, які виникають у суспільстві. У той час, коли клан Фьоргуса Мак-Івора бере участь у повстанні, менш заможні клани, змушені боротися за своє виживання в інший спосіб, – головним чином заробляючи крадіжками. По-друге, жителі Нижньої Шотландії займаються домашнім та сільським господарством, рибалкою і переймаються не повстанням, а власними проблемами. Тобто ми розуміємо, що повстання далеке від інтересів власне самого народу.

Підзаголовок роману «Уеверлі» – «або шістдесят років по тому» повторюється у тексті багато разів. Ця книга, як зазначив сам В. Скотт, стосується періоду, який недосить віддалений, щоб бути історичним, але він повністю невідомий та незрозумілий сучасному поколінню. У передмові до першого видання «Антиквара» В. Скотт пише: «Ця праця завершує серію уявних оповідань, призначених проілюструвати шотландські звичаї трьох різних періодів. «Уеверлі» охоплює час наших батьків, «Гай Менерінг» – період нашої молодості, а «Антиквар» звертається до останніх років вісімнадцятого століття» [2, с. 7].

Для зображення теми роману В. Скотт створив щільну систему персонажів, які пов'язані між собою та мають такі яскраві постаті, що стає не зрозуміло, хто саме є головним героєм твору. Едвард Уеверлі, головний персонаж роману «Уеверлі», є такою непримітною особою, яка не має своєї точки зору, не має чітких політичних, філософських, ідеологічних або просто

життєвих поглядів, що його важко назвати «головним», але він відіграє важливу роль у романі. Едуард Уеверлі відображає авторську концепцію розкриття головної теми твору. Щоб показати читачу певну історичну епоху, автор вводить у роман іноземця, який мандрує Шотландією та вивчає її звичаї. Цей мандрівник не є зовсім сторонньою людиною, тобто «він не зовсім чужий та не повністю свій», як визначила це Анна Грант у своєму творі «Замітки про забобони шотландців» [4].

«Мандрівник» попадає у незвичні для себе обставини та умови, які він намагається зрозуміти, щоб прийняти ті правила, за якими живе шотландський народ. Водночас шотландці, які часто оточені такими незнайомцями-«мандрівниками», змогли зберегти свій національний дух, свою національну мову, свої національні звичаї, свою національну поезію, свій національний склад мислення та вираження своїх думок.

Роман «Уеверлі» не обмежений лише однією конкретно-історичною темою, він об'єднує в собі й вічні теми: любові (невизначеність Уеверлі в своїх почуттях до Рози та Флори, головних жіночих образів роману), дружби (дружні стосунки між Уеверлі та Фьоргусом) та політично-родових відносин (складні відносини між братами Річардом та Еверардом Уеверлі через різні політичні погляди).

Для зображення політичної тематики В. Скотт вводить у роман історичні персонажі (Карл Едуард, Гардимер, Гамільтон та інші), але він це робить дуже обережно: історична особа тільки констатує історичний факт, але не має повного контакту з вигаданими персонажами. Єдиним контактом історичної особи, саме Карла Едуарда, з Уеверлі є їх знайомство, пропозиція Карла Едуарда стати Уеверлі ад'ютантом одного з його полків та відмова Уеверлі. Цю ситуацію автор описує в одному із розділів роману і до неї більш ніколи не повертається, при цьому ця ситуація не має ніякого впливу на реальний хід історичних подій. Так само автор описує зустріч Карла Едуарда з сером Бредуордіном для проведення ритуалу зняття чобіт, яка також не впливає на історичні події. То б то ми спостерігаємо використання своєрідного прийому відсторонення історичних осіб від дійових. Можливо, автор таким чином намагається підсилити фактографічну основу твору.

Фьоргус Мак-Івор, ватажок гельського клану, сильна духом та дієва людина. Його пристрасне бажання діяти, прагнення захистити свою країну є таким виразним та щиросердним, що в житті Уеверлі він зайняв головне місце, став його другом. Але ж дружба Фьоргус Мак-Івора була повною мірою домінуючою, вона ставила головного персонажа в досить важкі умови: то він повинен не замислюючись над наслідками вчинку йти в бій, бо не може відмовити товаришу, то повинен бути присутнім на страті Фьоргуса, щоб бути разом з ним у останню хвилину його життя.

Батько та дядько Едуарда Уеверлі теж відіграють важливу роль у його житті. Ці персонажі розкривають політично-родову тематику роману. Вони мають протилежні політичні погляди, і це не є випадковістю, бо тільки так кожен з братів міг знайти своє «місце під сонцем». Старший брат, Еверард, отримав спадок та «прийняв від своїх предків увесь тягар консервативних

пристрастей та переконань, політичних та церковних, котрими рід Уеверлі відзначався з часів великої громадянської війни» [3, с. 49]. «Молодший брат (Річард Уеверлі) вважав, що єдиний можливий шлях до незалежності – це покладання на власні сили та перехід до політичних переконань, які узгоджені як з розумом, так і з його власними інтересами, ніж спадкова прихильність сера Еверарда до Високої церкви та дому Стюардів. Тому він вже з початку своєї кар'єри зрікся сімейних традицій та вступив у життя як відвертий віг та прибічник Ганноверської династії» [3, с. 50]. Брати Уеверлі є яскравим прикладом того, як доводилося пристосовуватися до життєвих обставин людям з різними політичними поглядами не тільки у суспільстві, а й у родовому колі. Саме ця різниця у політичних поглядах стає тим поштовхом, який відправляє нашого «мандрівника» до Шотландії.

На передньому плані твору виступають три жінки, які представляють різні території Шотландії та різні погляди на життя у своїй країні. Вони є не тільки рушійною силою життя Едуарда Уеверлі, але й політичною силою.

Роза Бредуордін, мешканка Нижньої Шотландії, представниця заможного класу, зображує звичаї та традиції своєї частини країни. Її теж іноді шокують звичаї Верхньої Шотландії, вона майже не бере участі у повстанні і не зовсім розуміє для чого все відбувається. Повстання «Сорок п'ять» цікавить її тільки тоді, коли це стосується коханого Едуарда Уеверлі, та коли з'являється загроза суду для її батька за державну зраду, через того ж Уеверлі. Читач має змогу побачити, що, якби не присутність Едуарда, то Роза навіть не звернула б уваги на повстання. Її родина вела спокійне сільське життя та не збиралася брати участі у повстанні.

Другою жінкою, що виступає представницею Верхньої Шотландії, є Аліса, донька ватажка клану розбійників Дональда Біна Ліна. Вона відображує їхній спосіб життя. «Мандрівник» з її допомогою вивчає їх звичаї та намагається зрозуміти чому вони крадуть худобу та викрадають людей. Маленькі клани горців усіляким чином намагалися вижити. Завдяки крадіжкам у них завжди було, наприклад, м'ясо, але хліб вважався делікатесом. Автор намагається передати всі тонкощі побуту тієї історичної епохи. Уеверлі, а з ним і читач бачить, що ці клани, які живуть тільки розбоєм, беруть участь у повстанні не з ідейних міркувань, а заради вигоди, або через наказ більш владних кланів.

Найяскравішим жіночим персонажем є Флора Мак-Івор, сестра Фьоргуса Мак-Івора, ватажка клану, який саме є одним з головних членів повстання «Сорок п'ять». Ця жінка має дуже важливу місію у романі. Вона є не просто вигадкою автора, а ми можемо знайти у історичних документах підтвердження реального факту її існування. Тобто Флора Мак-Івор має прототип² і про це здогадувалися читачі. На час повстання Флора Макдональд була відомою особистістю.

Оскільки персонаж Флори втілює в собі також тему патріотизму: вона – сукупним образом всіх якобітів того часу, в її діалогах відчувається біль за свою країну.

Любовна тематика твору виступає у романі на другий план. Роза

Бредуордін та Флора Мак-Івор є більш важливими фігурами у розкритті теми повстання, ніж любовної тематики. Любовні справи героїв не важливі зовсім, окрім того, щоб показати природу фінального відходу спостерігача від спокусливих сцен героїчних, націоналістичних пристрастей. Автор уникає детального зображення любовних сцен героїв. Про почуття героїв ми частіше не читаємо, а здогадуємося. При цьому Роза у своєму листі до Уеверлі повністю описує як повстання вплинуло на життя її родини. А Флора на зустрічі з Уеверлі розповідає про свої почуття до своєї країни, про свій біль через поразку та про розчарування, яке вона принесла. Тож Уеверлі одружується не на пристрасній яacobинці Флорі Мак-Івор, а на лагідній, флегматичній Розі Бредуордін; справи Едуарда з двома цими жінками представлені не як серйозні любовні інтереси, а як символічна ознака його фінального відходу від героїчних емоцій минулого. При цьому цей відхід не є завжди сто відсотковим, наприклад, Едуард Уеверлі одружується не на англійці, а на дочці яacobита, але який вже відійшов від боротьби. Тобто він поєднує своє життя з Шотландією та її історією.

Тематика твору висвітлює головну проблему роману – визнання народами Англії та Шотландії того, що вони тепер одна держава і мають навчитися жити разом як одна родина. Повстання «Сорок п'ять» тільки показало ті «рани» Шотландії, які не бачила Англія, а тим паче пересічні англійці, які зрозуміли, що Шотландія культурна країна, що має свої традиції та досягнення, але в якій існують класова дискримінація, голод та боротьба за виживання.

Проблематика роману «Уеверлі» пов'язана зі ставленням народу Шотландії до неминучих історичних змін та їх впливу на життя всієї країни. Головною темою цього роману є висвітлення національного життя країни. Цей фактор об'єднує все те, що взагалі властиве національному характеру, свідомості та ментальності, відображає сутнісні ознаки, тенденції та закономірності національного буття, порівнюючи національний колорит двох народів.

Для того щоб розкрити проблематику роману, автор зображує насамперед звичаї пересічних шотландців та англійців. Він охоплює всі верстви населення саме цих країн, саме цього історичного періоду. Наприклад, Уеверлі пояснили, що крадії з гір займаються викраденнями з давніх часів, вони крали не тільки домашні речі та худобу, а й брали полонених (викрадення нареченого), вимагали за низ викуп або змушували бути від них залежними та платити данину (як вийшло з сером Бредуордіном). Але більш за все Уеверлі вразив не сам факт викрадення, а те, що це дозволялося Книгою Стагутів за якою жили шотландські клани.

Автор описує обряди прийняття їжі, полювання, лікування, зняття чобіт королю, торгівлі тощо. Всі ці тонкощі приватного життя надають змогу вивчити етнографічні особливості шотландського народу. Проте В. Скотт пише у романі «Уеверлі», що він робить акцент «на характерах та пристрастях діючих осіб – тих пристрастях, які властиві людям на усіх щаблях суспільства та однаково хвилюють людське серце. Нема сумніву, що

звичаї та закони надають того чи іншого забарвлення цим пристрастям <...>» [3, с. 48]. На думку автора «звичаї привносять у розповідь різноманітність та оживлюють моральні уроки», які В. Скотт вважає головною частиною свого плану. Цей план полягає не тільки у інформуванні читача про події минулих літ, а й вихованні патріотичних почуттів до своєї країни.

В. Скотт акцентує увагу на тому, що пересічним громадянам Англії та Шотландії нема сенсу ворогувати, що тепер вони є однією країною, яка має навчитися взаєморозумінню та почати розвиватися у економічному, науковому та інших напрямках, об'єднавши зусилля. Ми спостерігаємо, що Уеверлі знаходить мову з мешканцями різних части Шотландії, йому допомагають у різних ситуаціях мешканці як шотландських кланів, так і англійських селищ. Коли Уеверлі воює на боці англійців – шотландські клани його приймають у себе вдома майже як рідного, коли він, воюючи вже на боці якобітів, переховується після битви від англійських військ, то йому допомагають англійські селяни врятуватися та повернутися спочатку до Шотландії, а потім англійський полковник Толбот допомагає Уеверлі повернутися до Лондону.

Проблему твору ми розглядаємо в контексті думок однієї людини, саме автор подає своє індивідуальне бачення тих історичних подій. Для В. Скотта якобінський рух був не просто яскравим історичним моментом – це була остання спроба відновити для Шотландії той спосіб стародавнього героїчного життя, яким вони жили століттями. Він використовував цей рух та його наслідки щоб символізувати одночасно привабливість та нікчемність старої Шотландії. Автор показує, що героїство, яке проявили якобіти просто непотрібне, марне та безглузде. Так, письменник доводить це такими словами: «Підходячи неупереджено до цього питання, він (Едуард Уеверлі) повинен був зробити висновок, що, якби не були первісні права Стюардів, якщо тільки відволіктися від питання, яке право мав Яків Другий зрестися престолу за своїх нащадків, він, за одностайною думкою народу, зробив вірно, коли зрікся корони. З цього часу чотири монархи правили Британією у мирі та славі, підтримуючи та помножуючи велич своєї держави перед іноземними державами та розширювали пільги її громадян. З'являється питання, чи є сенс хвилювати уряд, який вже так давно та міцно встановився, та кидати країну в усі жахи громадянської війни тільки заради того, щоб відновити на престолі нащадків монарха, який позбавив себе своїх прав?» [3, с. 222].

За словами автора, він намагався розкрити проблему тогочасної Шотландії, щоб сучасники могли порівняти як тодішня країна змінилася на зовсім нову державу. Після повстання сорок п'ятого року у гірських областях Шотландії було знищено патріархальну владу, було змінено закон про спадкоємність у Нижній Шотландії, були знищені останні якобіти, які не хотіли змішуватися з англійцями та приймати їх стиль життя. Якобіти довго пишалися тим, що зберегли шотландські звичаї, але зміни були неминучі та принесли в країну багато нововведень. Поступове розширення торгівлі та матеріальне збагачення істотно змінили сучасне населення Шотландії, і ці

сучасні люди були вже дуже не схожі на своїх предків, які колись брали участь у повстанні [3].

Таким чином, головною темою роману Вальтера Скотта «Уєверлі» є повстання якобітів за незалежність Шотландії. До другорядних тем відносяться теми любові, дружби та політично-родинних відносин. Для розкриття цих тем автор використовує добре продуману систему персонажів, які є носіями подій того часу.

На тлі повстання читач мав побачити не просто звичаї тогочасних шотландців, але й простежити їх характери, зрозуміти причини тих дій, які вони чинили під час повстання. Причому зображення звичаїв та обрядів є не проблемою роману, а способом її вираження. Тобто важливим тут стає не сам обряд чи звичай, а те які проблеми він розкриває, наприклад, голод, залежність менш заможних та впливових кланів від найвпливовіших та інші. Як це не звучить парадоксально, але програвши битву за незалежність, шотландці зберегли свою національну культуру та спосіб мислення.

Список використаної літератури

1. Есин А. Б. Принципы и приемы анализа литературного произведения: [учебное пособие] / Андрей Борисович Есин. – М. : Флинта, Наука, 2000. – 248 с.
2. Скотт Вальтер. Собрание сочинений: в 8 т. / Вальтер Скотт. – Т. 3: Антикварий: [роман]. – М. : Изд-во «Правда», «Огонек», 1990. – Т. 3. – 1990. – 463 с.
3. Скотт Вальтер. Собрание сочинений: в 8 т. / Вальтер Скотт. – Т. 1: Уєверли, или шестьдесят лет назад: [роман]. – М. : Изд-во «Правда», «Огонек», 1990. – Т. 1. – 1990. – 560 с.
4. Lukacs G. The Historical Novel / Georg Lukacs. – London: Merlin Press, 1962. – 363 p.

¹ Близько 1700 року англійська протестантська релігія опинилася в небезпеці. Принцеса Анна Стюарт була бездітною, тому на престол мав прийти Якоб Френсіс Едвард Стюарт, який був римокатоликом. Тому англійський парламент вирішив, що на престолі мають бути Софія Ганновер та її нащадки.

Ця подія призвела до рішення об'єднання двох країн – Англії та Шотландії. Шостою січня 1707 року шотландський парламент проголосував за прийняття договору про об'єднання. Унія 1707 року анулювала обидва парламенти Англії та Шотландії та встановила загальне громадянство, даючи шотландцям вільний доступ до англійських ринків. Шотландська церква, юриспруденція та суди залишилися відокремленими та незалежними і відстояли право працювати і надалі кельтською мовою. Ця Унія підтвердила спадкоємство династії Ганноверів.

Унія 1707 року була по різному прийнята шотландцями. Все більше людей мали надію на економічне зростання Шотландії, але воно йшло поступово та нерівномірно. Найбільш вигідне становище мала Нижня Шотландія.

У цей час у Верхній Шотландії з'явився якобітський рух. Прихильники Якоба Френсіса Едварда Стюарта об'єдналися, щоб допомогти йому прийти на престол після Анни Стюарт.

1708 року Якоб Френсіс Едвард Стюарт (який був відомий як «Старший Претендент») намагався вперше вторгнутися на територію Англії за допомогою французького воєнного флоту. Наступна більш серйозна спроба захопити трон відбулася 1715 року, і була відома як «П'ятнадцять». Але державні арешти лідерів повстанців попередили це захоплення.

У 1745 році почалося якобітське повстання під назвою «Сорок п'ять». Тепер вже Карл Едуард Стюарт (відомий як Красунчик Принц Чарльз, або «Молодший Претендент»), син Якоба Стюарта, висадився в Шотландії. Декілька шотландських кланів приєдналися до нього. На початку повстання було успішним, отримавши перемогу у єдиної державної армії та взявши Единбург, Карл Стюарт ввійшов до Англії та дійшов до Дербі. Але Карл Стюарт та якобіти відчули, що Англія не підтримає монарха римокатолика та відступили до Шотландії. Там Карла Стюарта навіть проголосили королем Шотландії.

Але вже 16 квітня 1746 року герцог Камберлендський придушив повстання «Сорок п'ять» у коледонській битві. Карлу Едуарду Стюарту довелося ховатися до вересня 1746 року у Шотландії, а потім за допомогою Флора Макдональд він зміг втекти до Франції, перевдягнувшись жінкою. Він помер банкрутом у 1788 році, і його справа померла разом з ним.

² Флора Макдональд, шотландська якобітка, народилася у 1722 році, виростила у клані Макдональдів,

навчалася у Единбурзі. У червні 1746 року, коли Красунчик Принц Чарльз ховався від англійської влади після провального повстання, Флора допомогла йому втекти з Шотландії, за що була ув'язнена на рік.

Н. А. Дудников

канд. філол. наук, доцент,

А. Федоренко

студентка

ДВОЙСТВЕННАЯ ПРИРОДА ЗЛА В МИФЕ О МЕДУЗЕ

У статті на прикладі багатобічного образу Медузи Горгони розглядається вплив міфів на формування сюжетів у художній літературі (Ф. Петрарка, Й. Гете, П. Шеллі, Ш. Бодлер, Е. Карбальдо та ін.). Фактичний матеріал аналізується в філософському контексті – в співвідношенні понять Добра і Зла.

Ключові слова: міф, Медуза Горгона, Добро, Зло, інтерпретація.

В статті на прикладі многогранного образу Медузи Горгони розглядається вплив міфів на формування сюжетів в художественной літературі (Ф. Петрарка, Й. Гете, П. Шеллі, Ш. Бодлер, Е. Карбальдо і др.). Фактичний матеріал аналізується в філософському контексті – в співвідношенні понять Добра і Зла.

Ключевые слова: миф, Медуза Горгона, Добро, Зло, интерпретация.

The article examines the impact of myths on the creation of fiction plots, herewith our focus is multi-faceted figure of the Gorgon Medusa. The material is presented in a philosophical context, because, such notions as Good and Evil constitute the corner-stone of the article. At the same time, we took up the works of poets, writers and playwrights such as: F. Petrarch, J. Goethe, P. Shelley, Ch. Baudelaire, E. Karbalido et al.

Key words: myth, the Gorgon Medusa, Good, Evil, the interpretation.

Мифы затрагивали вечные темы, которые всегда волновали людей. В литературе – миф это сказание, передающее представления людей о мире, месте человека в нем, о происхождении всего сущего, о Богах и героях. Как утверждал А. Лосев: «Миф – необходимейшая – прямо нужно сказать, трансцендентально-необходимая – категория мысли и жизни; и в нем нет ровно ничего случайного, ненужного, произвольного, выдуманного или фантастического. Это – подлинная и максимально конкретная реальность» [3, с. 252].

Мифы можно считать Библией язычников, заключающих в себе мудрость прошлого, и хотя сознание человека претерпевало изменения в плане совершенствования, отдельные темы до сих пор остались для человеческого разума загадкой. Среди них – вечная и многогранная тема Добра и Зла, будоражащая умы людей.

Противопоставление Добра и Зла играет важную роль в дуалистических мифах, где каждый из персонажей и символов относится либо к положительному ряду как носитель добра, либо к отрицательному ряду как воплощение злого начала. Однако значительно чаще Добро и Зло, хотя и выделяются как основные смысловые понятия, прямых названий внутри мифологической системы не имеют; в частности, для обозначения зла употребляется символ «левой стороны», обычно соотносимой со злом.

Сложности в определении понятий добра и зла коренятся в их особенностях. Первая из них – всеобщий, универсальный характер добра и